

Openingsrede van de voorzitter, prof. dr. ir. G. Hellinga, gehouden op de 45ste najaarsvergadering van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging op 2 okt. 1969 te Bentheim

Dames en heren,

Het belangrijkste gebeuren in de Nederlandse bosbouw wereld in de periode verlopen sedert onze voorjaarsvergadering in Vlissingen, is het gereedkomen van het rapport van de Structuurcommissie van het Boschap. Hieraan heeft ook, zoals u weet, onze vereniging meegewerkt en wel in de personen van ir. J. Sipkens en wijlen ir. J. J. Mooij, na diens overlijden drs. J. J. Krabbe. Voorts zijn door onze vereniging een tweetal rapporten ter beschikking van de Structuurcommissie gesteld.

Ik meen dat het rapport een buitengewoon belangrijke bijdrage is voor het bepalen van het toekomstige bosbouwbeleid in Nederland. Daarom wil ik de conclusies en aanbevelingen hier op deze plaats citeren, terwijl ik voorts uw aandacht vestig op de grote schat van gegevens die het rapport bevat. Verheugend is ook de publikatie van het volledige rapport in het septembernummer van ons tijdschrift. De titel van het rapport luidt: "Bosbouw en bosbouwbeleid in Nederland".

Zoals ook de bosbouwcommissie van de EEG het onlangs nog stelde, stelt ook de Structuurcommissie dat de houtproductie de economische basis van de bosbouw vormt. Deze houtproductie zal in 1980 omstreeks 1 miljoen m³ bedragen, aldus de verwachting. Vervolgens letterlijk het rapport aanhalend:

Op langere termijn biedt de bosbouw op betere gronden perspectieven, mits het bosbouwbeleid zich richt op:

- 1 Bevordering van de rationalisatie van de exploitatie. Dit vereist vergroting van de werkeenheden waardoor condities worden geschapen voor een economisch gebruik van machines en een rationele inzet van de produktiefaktor arbeid.
- 2 Minimalisering van de kosten in de verschillende schakels van de bedrijfskolom, welke het produkt hout doorloopt van de staande boom tot de eindbestemming.
- 3 Bevordering van de op houtproductie gerichte bosbouw op de betere gronden. Op de slechte gronden zullen bosbouw en beheer een extensief karakter kunnen dragen.
- 4 Verbetering van de kwaliteit van het bos. Dit is uiteraard eerst op lange termijn te verwezenlijken.

5 Concentratie van het houtaanbod. Dit is noodzakelijk omdat in de toekomst de vraag naar hout in toenemende mate zal worden uitgeoefend door een beperkt aantal verbruikers, die grote hoeveelheden verwerken. Slechts grote producenten of combinaties van producenten zullen in de toekomst aan de toenemende eisen, welke de vraag zal stellen, kunnen voldoen en in staat zijn een sterke onderhandelingspositie in te nemen.

6 Een actief houtafzetbeleid. Daartoe dient men te kunnen beschikken over gegevens betreffende produktie en prijzen naast de gegevens van de Bosstatistiek. In het kader van een actief afzetbeleid is geregeld overleg tussen houtproducenten, houtafnemers en het Ministerie van Economische Zaken gewenst, omdat men elkander op die manier wederzijds kan informeren over actuele problemen van houtaanbod en houtverbruik en de te verwachten ontwikkelingen.

7 De stimulering van industriële verwerkingsmogelijkheden van inlands hout.

8 Een krachtige voortzetting van zowel het bosbouwkundig en bedrijfseconomisch onderzoek, als het onderzoek van de houtmarkt. Dit moet voor het voeren van een verantwoord beleid op lange termijn beslist noodzakelijk worden geacht.

Voor het scheppen van een basis voor het hierboven geschetste beleid op langere termijn is het noodzakelijk dat de overheid op korte termijn de volgende maatregelen treft:

- Toekenning van bijdragen in de kosten van herbossering.
- Toekenning van premies op onrendabele dunningsen. Deze maatregel heeft een aflopend karakter omdat tegenwoordig veel ruimere plantverbanden worden toegepast.
- Bevordering van de totstandkoming van ondernemingen, welke voor derden de bosbouwwerkzaamheden verrichten. Wanneer het Staatsbosbeheer overgaat tot het in grotere mate uitbesteden van zijn bosbouwwerkzaamheden, ontstaat een verantwoorde exploitatiebasis voor de totstandkoming van dergelijke ondernemingen. Hierdoor worden de mogelijkheden voor andere bosbedrijven om hun bosbouwwerkzaamheden uit te besteden, verruimd.

– Een georganiseerd permanent overleg betreffende het inlands hout tussen de Ministeries van Landbouw en Visserij en van Economische Zaken, waarbij belanghebbenden kunnen worden ingeschakeld.

Tot zover de zo belangrijke conclusies en aanbevelingen van de Structuurcommissie, die naar mijn mening door een ieder onderschreven kunnen worden. Met het uitbrengen van het rapport heeft de commissie zijn taak volbracht en is zij ontbonden.

Men kan zich de vraag stellen of het werk nu afgelopen is, zulks ook bezien in het licht van het Plan Mansholt voor de landbouw. In welke uiteindelijke vorm dit ook verwezenlijkt zal worden, de bosbouw krijgt en heeft ook reeds te maken met de slechtere landbouwgronden die evenwel naar Nederlandse maatstaven goede bosgronden zijn en voor produktiebos geschikt zijn. (Tussen haakjes opgemerkt: In de Duitse bosbouwliteratuur kwam ik reeds de term "Mansholtculturen" tegen).

Wij verwachten dat de grote concentratie van deskundigheid die bijeengebracht was in de Structuurcommissie in een of andere vorm voortzetting zal verkrijgen ten bate van de Nederlandse bosbouw. De Structuurcommissie zou bijvoorbeeld opgevolgd kunnen worden door een, laat ik het noemen, adviesraad.

Behalve het rapport van de Structuurcommissie zijn er nog andere geschriften over de Nederlandse bosbouw verschenen of staan zij op het punt te verschijnen.

In zijn serie publikaties over de bosbouw in de verschillende Europese landen, heeft de redactie van de *Allgemeine Forstzeitschrift* zijn nummer 33/34 van 23 augustus 1969, 24ste jaargang, aan Nederland gewijd. De hoofdschotel van dit nummer is verzorgd door dr. D. Burger Hzn. in een artikel getiteld: *Wald und Forstwirtschaft in den Niederlanden*. Voorts heeft dr. Scheifele uit Stuttgart geschreven over "Aufgaben und Ziele der Niederländischen Staatsforstverwaltung" en zijn er nog enige kleinere bijdragen over de Nederlandse bosbouw.

Een met deze Duitse tekst overeenkomstige Nederlandse en Engelse tekst zal hopelijk deze winter in boekvorm uitgegeven kunnen worden. Dit naar aanleiding van het feit, dat de boekjes "Forestry in the Netherlands" en "De bosbouw in Nederland" uitverkocht en verouderd zijn. Wij hebben dan weer de beschikking over enige boekwerkjes die wij onze buitenlandse bezoekers en Nederlandse belangstellenden als informatiebron ter hand kunnen stellen.

Voorts is verschenen, een boek getiteld: "Houtsoorten voor nieuwe bossen in Nederland", van de hand van ir. C. P. van Goor, ir. K. R. baron van Lynden en ir. H. A. van der Meiden. Gezien de reeds aan de gang zijnde en de nog te verwachten bebossingsactiviteiten zal dit boek met veel belangstelling

– het bewerkt zeventien houtsoorten – worden bestudeerd.

Eveneens zal hopelijk nog deze winter een aan de populier gewijd boekwerk verschijnen, verzorgd door de redactie van het tijdschrift "Populier".

Aan het slot van deze opsomming van nieuwe boeken, kan ik u mededelen dat zojuist ook is verschenen: "Bijdragen tot de geschiedenis van de Veluwe en andere onderwerpen" van de hand van wijlen mevrouw Josina J. Hacke-Oudemans en enige anderen. Dit werkelijk fraaie boekwerk kondigde dr. Th. C. Oudemans op onze voorjaarsvergadering reeds aan. Het is voor kenners en liefhebbers van de Veluwe een onmisbaar boekwerk gezien de schat van gegevens die er in zijn verwerkt.

Met in gedachten ook het boek *Bosbescherming*, waarvan het tweede deel nog moet verschijnen, is op deze wijze in een korte spanne tijds de Nederlandse bosbouwliteratuur verrijkt met nuttige en waardevolle geschriften, die zowel voor de bosbouwer als voor de niet-bosbouwer van betekenis zijn.

Volledigheidshalve vermeld ik ook de brochure: *Impregneren van inlands hout*, een herdruk gedateerd september 1969 en verzorgd door het Bureau Inlands Hout tezamen met de Vereniging van Houtimpregneerinstellingen in Nederland.

De voor onze oren zo bekende klanken Rivon en Itbon zijn met ingang van gisteren verdwenen. Wij hebben nu een samenvoeging van beide instituten gekregen, die de naam draagt "Rijksinstituut voor Natuurbeheer"; dit instituut ressorteert onder het Staatsbosbeheer. Als directeur treedt op prof. dr. D. J. Kuenen. De taakomschrijving van het nieuwe instituut luidt: *Onderzoek ten behoeve van het natuurbeheer, zulks ten dienste van het natuurbehoud, de landschapsbescherming en het behoud van natuurlijke hulpbronnen*. Wij wensen het nieuwe instituut, zoals dat het geval was met zijn beide voorgangers, een succesvolle arbeid toe.

Op 30 september jl. werd – wegens zijn gezondheidstoestand in betrekkelijk kleine kring – afscheid genomen van prof. dr. ir. J. F. Kools in de Aula van de Landbouwhogeschool. Een aantal sprekers belichtte zijn persoonlijkheid en zijn verdienstelijk werk en onderstreepten dit met enige geschenken. Een hem aangeboden afscheidsreceptie gaf iedereen de gelegenheid de scheidende hoogleraar de hand te drukken.

Daartoe wederom van deskundige zijde voorgelicht over de houtmarkt in deze herfst, kan het volgende hieromtrent worden opgemerkt. Uit recente FAO-rapporten blijkt ten aanzien van het verbruik van hout resp. van equivalenten van hout in Europa (zonder Rusland):

– dat in 1965 het verbruik 291 miljoen m³ bedroeg, waarvan 37% aan papier en plaatmaterialen, terwijl

er een intern dekkingstekort van 33 miljoen m³ of 11% was.

- dat in 1980 het verbruik op 430 miljoen m³ wordt geraamd, waarvan 54% aan papier en plaatmaterialen, bij een verwacht dekkingstekort van 65 miljoen m³ of 15%.

Uit deze veelzeggende cijfers mag worden geconcludeerd, dat wij ons bevinden in een tijdvak, waarin de vraag naar hout voor papier- en platenfabricage (zgn. brijzelhout) snel stijgt.

Deze toegenomen vraag is in Nederland thans merkbaar en zal ook verder aan de dag treden:

- werd in 1968 voor het eerst een omvangrijk raamcontract voor de afzet van spaanplathout gesloten, thans zijn meerdere contracten in uitvoering.

- de kans is zeer groot dat in 1970 een van onze papierfabrieken een groot deel van de geïmporteerde slijp gaat vervangen door geïntegreerd vervaardigde refinerpulp. Deze grondstof zal uit populierehout worden geproduceerd in een apart daartoe te bouwen fabriek.

- de grootste rondhout verwerkende papierfabriek hier te lande neemt thans een praktijkproef om de mogelijkheid van gedeeltelijke vervanging van geïmporteerd vurenhout door inlands grenenhout te onderzoeken.

De toegenomen afzetmogelijkheden voor brijzelhout brengen voorts mee, dat de positie van hoogwaardig langhout op de verkoopmarkt is versterkt.

De gestegen vraag is niet zonder gevolgen gebleven op de houtprijzen: ondanks de nog steeds snel stijgende lonen zijn de prijzen van hout op stam, althans voor borsthoogte-diameters van 12 cm en zwaarder, niet onbelangrijk gestegen. Voor hout van kleine diameters op borsthoogte moet de oogst (dunning) veelal nog steeds als onrendabel worden beschouwd.

Of deze optimistische geluiden over de houtmarkt die ook reeds doorklinken in het zojuist verschenen "Verslag over het jaar 1968" van het Bosschap, nu ook betekenen, dat veel jaarrekeningen van bos-exploitaties weer sluitend kunnen worden gemaakt, moet nog worden betwijfeld aangezien de kosten van bosaanleg en van bosverzorging evenals de algemene beheerskosten en de vaste lasten snel verder stijgen. Wel zal een groot-schalige afzet van brijzelhout kunnen leiden tot arbeidsbesparende, sterk gemechaniseerde oogstechnieken, vooropgesteld dat ook bij de houtoogst tot bundeling van krachten kan worden besloten.

Behoudens een enkele bos- en heidebrand is, meen ik, het Nederlandse bos de mooie droge zomer goed doorgelopen. Verdroging is, op een enkele laat geplante cultuur na, niet voorgekomen. De grond bevatte aan het begin van de vegetatieperiode een grote voorraad water, terwijl de regen in augustus

/september de verbruikte hoeveelheid weer aanvulde. Voorjaarsnachtvorst is zo goed als niet opgetreden, terwijl ziekten en plagen deze zomer ook geen rol van betekenis hebben gespeeld.

Moest ik in mijn openingsrede bij de voorjaarsvergadering nog sombere geluiden laten horen ten aanzien van een bijdrageregeling voor herbebossingen, thans laat de conceptbegroting en Memorie van Toelichting 1970 van het Ministerie van Landbouw en Visserij zien, dat er 0,5 miljoen gulden is opgebracht voor een herbebossingsbijdrage; de orde van grootte van deze bijdrage ligt waarschijnlijk bij 50% van de kosten. Aan de uitwerking van deze regeling in een ministeriële beschikking wordt momenteel gewerkt. Dankzij veler aandringen, ik denk hierbij aan de Structuurcommissie en aan de KNBV, zal dus nu inhoud gegeven worden aan de geest van artikel 9 van de Boswet. Voorts ligt het in de verwachting, dat voor slechte gronden een ruimere ontheffingsregeling van de herplantplicht tot stand zal komen en dat voor bebossingen het systeem van renteloze voorschotten omgebouwd zal worden in een bijdragesysteem; de orde van grootte van deze bijdrage ligt waarschijnlijk bij 80% van de kosten.

In dit pakket van maatregelen zou ook passen een bijdrageregeling voor onrendabele dunningen en een aanvulling van de bekende f 50 regeling in die zin, dat op een of andere wijze zgn. natuurterreinen er in betrokken worden.

Het feit dat ik deze punten noem, betekent dat er ter bevoegder plaatse op wordt gestudeerd; waarbij u voorts moet bedenken dat het niet mogelijk is om alle wensen in één begrotingsjaar te verwezenlijken.

Het schijnt helaas onafwendbaar te zijn, dat particulier bosbezit overgaat in overheids handen. Behalve uit de vele aanbiedingen ten verkoop blijkt dit ook uit het bedrag dat op de conceptbegrotingen van de regering is opgebracht, namelijk voor 1970 een bedrag van 6,5 miljoen gulden; dat is 1 miljoen gulden meer dan in 1969.

Wat betreft de zgn. elementen van formaat in het westen van ons land kan worden vermeld dat voor het project Spaarnwoude de overheid thans reeds 265 ha grond heeft gekocht en dat voor 750 ha de voorbereidingen voor aankoop in een vergevorderd stadium zijn. Zodra ook deze onderhandelingen voltooid zijn, kan met de uitvoering van de plannen worden begonnen; men hoopt deze in 15-18 jaar te kunnen voltooien. Een tijdsperiode die ook voor de Midden Delflandplannen wordt genoemd.

In de eerste helft van dit jaar heeft uw Bestuur zich tot de algemeen directeur van het Staatsbosbeheer gewend met het verzoek voortzetting van de zo belangrijke bosstatistiek te willen bevorderen. Ten aanzien hiervan kan nu worden medegedeeld, dat de gegevens van de derde Nederlandse Bosstatistiek (1965-1969) in 1970 zullen worden gepubliceerd. Voorts dat ambtelijk overleg tussen het Centraal

Bureau voor de Statistiek en het Staatsbosbeheer plaats heeft teneinde te komen tot de opzet van een productie- en prijzenstatistiek. Statistische gegevens die ook de Structuurcommissie heeft aanbevolen om tot een goed beleid te kunnen komen.

Uit de internationale bosbouwwereld wil ik vermelden, dat in West-Duitsland in juli 1969 is aangenomen het "Gesetz über forstliche Zusammen-schlüsse". Deze wet wordt in Duitsland gekenmerkt als het belangrijkste wat tot stand is gekomen in het kader van alle wettelijke maatregelen die men daar thans voor de bosbouw tot stand heeft gebracht. Ik meen hierop de nadruk te moeten leggen, omdat ook het reeds geciteerde rapport van de Structuurcommissie enkele duidelijke aanwijzingen in deze richting geeft. Het zal voor betere financiële uitkomsten noodzakelijk zijn dat er tussen en met de particuliere beseigenaren een grotere samenwerking komt.

Over onze grenzen heen zowel naar het zuiden met België als naar het oosten met Duitsland, wordt door bosbouwinstaties naar grotere samenwerking gestreefd of de reeds bestaande samenwerking geïntensiveerd.

Voordat ik dan tenslotte enige activiteiten van onze vereniging memoreer, wil ik gaarne allereerst onze nieuwe leden en donateurs hartelijk welkom heten.

Op een daartoe van de directie van het Staatsbosbeheer uitgegane uitnodiging heeft uw Bestuur met deze directie een bijeenkomst gehad op 21 juli jl., toevallig eveneens de datum waarop het SBB zeventig jaar geleden werd ingesteld. Onderwerp van gesprek was de inhoud van ons telegram verzonden naar aanleiding van het besprokene op de voorjaarsvergadering te Vlissingen. U heeft intussen gehoord dat een herbebossingsbijdrage tot stand is gekomen.

Dit contact tussen uw Vereniging en de directie van het Staatsbosbeheer vond voortzetting op 26 september jl. en de gedeeltelijke neerslag van het besprokene vindt u in deze openingsrede hier en daar terug. Dergelijke gesprekken hebben een informeel karakter zoals ik al eerder heb medegedeeld; zij beogen een concentratie van de pogingen van de verschillende bosbouwinstaties in Nederland om de bosbouw vooruit te helpen.

Zo zal een vertegenwoordiging uit uw Bestuur met een daartoe speciaal ingestelde commissie uit de Nederlandse Vereniging van Beseigenaren op 23 oktober aanstaande een informele bespreking hebben. Uiteraard zal hier wel gesproken worden over wat er nu gebeuren moet als vervolg op de Structuurcommissie en over de samenwerking in de bosbouw.

Mag ik tenslotte de Vereniging van Hogere Ambtenaren bij het Staatsbosbeheer, die op 20 september jl. zijn 50-jarig jubileum vierde, ook vanaf deze plaats onze gelukwensen aanbieden.

U zult zich van onze vorige bijeenkomst herinneren, dat als plaats van volgende bijeenkomst, gebieden in Friesland hoog genoteerd stonden. Nader overleg met ir. J. Vlieger heeft ons toch doen besluiten een bezoek aan Friesland in het voorjaar te doen plaatshebben. Vandaar dat wij thans in Bentheim bijeen zijn. Wij zijn de Fürst von Bentheim zeer erkentelijk voor de door hem gegeven mogelijkheden op zijn bezittingen enige excursies te mogen maken. Deze excursies zijn voorbereid en zullen onder leiding staan van Oberforstmeister J. von Brockhausen, die ik eveneens vanaf deze plaats reeds hartelijk dank wil zeggen voor zijn bemoeiingen.

Dames en heren, hiermede verklaar ik, na u allen hartelijk welkom te hebben geheten, de 45ste jaarsvergadering voor geopend.

Noot van de redactie

Bij het ter perse gaan van dit nummer was het verslag van de secretaris helaas nog niet ontvangen. Dit zal in een later nummer opgenomen worden.